

POSUDEK VEDOUcíHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autorka práce: Vladimíra Holmanová

Název práce: *Textová ekvivalence vybraných polských adjektiv: korpusová analýza*

Spolupráce s kol. Holmanovou byla systematická. Hned na začátku bakalantka pravidelně docházela na doučování z práce s korpusem. Následně průběžně posílala jednotlivé pasáže své práce a konzultovala je v rámci osobních a e-mailových konzultací. Pracovala dle doporučení vedoucího práce a vždy se snažila vyjít vstříc mým komentářům a připomínkám. V závěrečné fázi, byť se dostala do časové prodlevy oproti stanovenému harmonogramu, byla schopna zapracovat poslední komentáře a práci řádně odevzdat. Vždy ochotně diskutovala o výsledcích své práce a bylo na ní vidět, že ji tato oblast velice zajímá. Tento zodpovědný přístup a angažovanost bakalantky přinesly výsledky v podobně kvalitní práci výrazně přesahující úroveň bakalářské práce.

Cíl práce

Práce se zaměřovala na výzkum textové ekvivalence lexémů *lichy*, *bezcenny*, *pozostały*, *konieczny* a *ostatni* v jazykovém korpusu ve srovnání s ekvivalencí slovníkovou. Zkoumala také spektrum překladových ekvivalentů vyskytujících se v překladových textech, které běžný tištěný slovník nezachycuje, a sledovala jejich způsob překladu s ohledem na slovní druh. Autorka opírala své poznatky o data z paralelního korpusu InterCorp v14, respektive jeho polské a české části.

Struktura práce

Práce je rozdělena do pěti kapitol: úvod, teoretická část, data a metodologie, analytická část, závěr. V práci je zřejmý rozdíl mezi převzatými (teoretická část) a vlastními (praktická část) myšlenkami. Po krátkém úvodu následuje podkapitola 2.1 zevrubně se věnující termínu ekvivalence. Autorka na základě několika zdrojů nejenže tento pojem vymezuje, ale pouští se i do problematiky překladu vlastních jmen, víceslovných jednotek a stylové ekvivalence, jež, jak sama upozorňuje, je problematická s ohledem na fakt, že „v případě češtiny a polštiny – *obecně češtině* neodpovídá polský termín *język potoczny*“ (s. 14). Komentuje rovněž vztah příjemců originálu a překladu a probírá otázku přeložitelnosti textu a jeho obtíží. Správně poukazuje na to, že „u odlišných jazyků může být problémem neexistence některých jevů či odpovídajícího lexika. V případě jazyků příbuzných je však nebezpečná právě tato podobnost – jejich blízkost často zvyšuje nebezpečí kalky a blokuje úspěšný rozvoj etap překladu – tedy rozumění, deverbilizaci a reexpresi“ (s. 18). Autorka krátce zmiňuje roli překladatele a komentuje i případy nulového překladu. V podkapitole 2.2 prezentuje jasný přehled literatury týkající se teorie ekvivalence. Počínajíc Jakobsonem a Ballardem končíc autorka líčí vztah různých autorů k termínu ekvivalence. V další podkapitole 2.3 obrací svou pozornost k zrádným slovům v češtině a polštině. Vysvětluje termín zrádné ekvivalence, který má několik různých pojmenování (srov. *wyrazy zdradliwe*, *aproksymaty*, *pułapki leksykalne* atd.), a uvádí zajímavé příklady pro češtinu a polštinu (např. *dorostlý* : *dorosły*) s ohledem na různé oblasti – flexi,

slovo tvorbu, stupňování nebo lexikum. Podkapitola 2.4 je věnována problematice jazykového korpusu, jsou tu vysvětleny základní informace, možnosti využití korpusů v kontrastivní lingvistice či translato-logii a pojem reprezentativnosti korpusu. Na to navazuje podkapitola 2.5, která zaujímá kritický postoj vůči překladovým ekvivalentům v tištěném slovníku a jazykovém korpusu. Autorka výstižně upozorňuje na fakt, že „slovník sice může podávat více významů a překladových jednotek, nicméně význam slova se zpřesňuje právě kontextem“ (s. 33). Následující kapitola 3 popisuje nejdříve data, tj. dvoudílný *Polsko-český slovník* K. Olivy a korpus InterCorp v14, a poté metodologii zkoumání korpusového materiálu. Autorka uvádí i výčet knih obsažených ve zvoleném korpusu pro lepší orientaci, z jakých děl pocházejí analyzované lexémy.

Analytická část sestává z pěti podkapitol věnovaných jednotlivým lexémům a šesté shrnující nedůležitější poznatky. V této části autorka prokázala svou schopnost pracovat s korpusovým materiálem, a nejen ho prezentovat, ale i interpretovat, čímž přispěla vlastními nápady pro výzkum v této oblasti. Jednotlivé podkapitoly jsou přehledně popsány a pečlivě vyhodnoceny. Pro každý zkoumaný lexém je nejdříve uvedena slovníková definice následovaná grafem znázorňujícím textovou ekvivalenci v korpusu a výkladem. Autorka komentuje překladové ekvivalenty postupně podle frekvence a srovnává jejich výskyt ve slovníku. Zjišťuje např., že:

- adjektivum *lichy* s ohledem na nízkou frekvenci v polštině má docela pestrý repertoár překladových protějšků, o nichž nejčastěji rozhoduje kontext;
- adjektivum *bezczenny* se nejčastěji překládá ekvivalentem *drahocenný*, tudíž je tento lexém významově jasněji vymezitelný oproti lexému *lichy*;
- adjektivum *pozostały* by mělo být doplněno o další protějšky, hlavně ten, který je pro tento lexém nejčastější – *ostatni* – a není uveden ve slovníku;
- adjektivum *konieczny* na rozdíl od ostatních lexémů je jasně rozvíjen skupinou abstraktních substantiv (např. *zło*);
- adjektivum *ostatni* je přesně vymezeno a nejčastěji překládáno jako *ostatni*; obsahuje také příležitostné textové překlady, jež do vysoké míry závisí na kontextu.

Autorka ve své interpretaci komentuje rovněž případy, kdy původní slovní druh byl v překladu změněn, anebo vyjmenovává skupinu jmen nejčastěji se pojících s daným adjektivem; je škoda, že tyto kolokace nejsou pro přehlednost prezentovány v tabulární podobě. Ve shrnutí dospívá k závěru, že „s vyšší frekvencí adjektiva roste počet překladových ekvivalentů. S vyšší četností zkoumaného lexému se spektrum ekvivalentů sice zvětšuje, ale ty nejčastější, nehledě na množství dat, zůstávají v popředí“ (s. 70). Autorka upozorňuje na příklady, kdy se překladatel nechal zmást zrádným slovem, avšak tyto případy byly ojedinělé. Konstatuje také, že „jako ekvivalent nemusí být chápán pouze jednotlivý lexém; jednoslovné lexikální jednotce může v jiném jazyce odpovídat víceslovný celek (např. v případě spojení *ostatni raz*) a naopak. Jednomu lexému mohou v jiném jazyce odpovídat jak slovní spojení, tak celé věty, jak je tomu v případě přídavného jména *pozostały*“ (s. 70). Zdůrazňuje, že pro výběr konkrétního ekvivalentu je důležitý kontext, a ne vždy je vhodné takový překlad zařazovat do slovníku.

Formální úroveň práce

Formální úroveň práce je výborná. Autorka důsledně používá harvardský způsob citace a správně pracuje s poznámkovým aparátem. Navíc obratně syntetizuje informace z různých zdrojů. Neomezuje se na jedinou studii, ale dovedně vybírá potřebné informace z několika prací a shrnuje je do souvislého textu. Díky tomu je její výklad zřetelný a dobře propojený v rámci

jednotlivých částí. Práce je po stránce typografické a stylistické jednotná. Samotný text je srozumitelný a soudržný.

Hodnocení práce

Předložená bakalářská práce svým obsahem předčí nároky kladené na bakalářskou práci. Zaprvé autorka převedla v teoretické části syntézu pojímající téma ekvivalence na velmi kvalitní úrovni (takový výklad s ohledem na polštinu a češtinu bohužel v českém prostředí chybí). Zadruhé byla schopna vypracovat vlastní empirickou analýzu, kterou nejen popsala, nýbrž dokázala i interpretovat a nabídnout doporučení pro překladatele a tvůrce slovníků (mj. upozornila na zohledňování frekvenčního zastoupení ekvivalentů a jejich nejběžnějších kolokací). Zatřetí poukázala na skutečnost, jež bývá opomíjena u blízké příbuzných jazyků, a sice že není nutné v případě polštiny a češtiny vždy překládat slovní druh za tentýž v jazyce cílovém. Vzhledem k výše zmíněným kladům této práce se jeví za vhodné doporučit ji k publikaci v odborném časopise, např. v *Časopise pro moderní filologii*, neboť autorka svou prací nepochybně přispěla výzkumu v oblasti kontrastivní lingvistiky s ohledem na překlad z polštiny do češtiny.

Předloženou bakalářskou práci proto doporučuji k obhajobě. Na základě výše uvedených komentářů navrhuji hodnocení: výborně (A).

Praha, 11. 8. 2022

Mgr. Bc. Adrian Jan Zasina, Ph.D.